

”Mä oon iloinen, että oon päässyt tähän mukaan.”

**Musiikkiterapeuttien kokemuksia
monikulttuurisuudesta.**

Leena Lampinen

Kandidaatintutkielma
Musiikkiterapia
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2023

TIIVISTELMÄ

Lampinen, Leena. 2023. "Mä oon iloinen, että oon päässyt tähän mukaan." Musiikkiterapeuttien kokemuksia monikulttuurisuudesta. Kandidaatintutkielma. Musiikkiterapia. Avoin yliopisto. Jyväskylän yliopisto. 33+2 sivua.

Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, mitä erityispiirteitä monikulttuurisuus tuo musiikkiterapiatyöhön. Aihetta lähestytään musiikkiterapeuttien näkökulmasta. Työ keskittyy sellaisiin terapiatilanteisiin, joissa asiakkaan ja terapeutin kulttuuriset taustat eroavat toisistaan. Käsitteen laajuuden takia tämä tutkimus rajautuu kulttuurin osa-alueista lähinnä kielen ja etnisyyden näkökulmiin.

Tutkimusaineisto koostuu kolmen eri puolilla Suomea asuvan musiikkiterapeutin kanssa tehdyistä teemahaastatteluista. Haastateltujen terapeuttien pääasiallisina asiakasryhminä ovat lapset ja nuoret. Haastatteluaineiston analyysimenetelmänä on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tärkeimmät esille tulleet monikulttuurisuuden mukaan tuomat teemat olivat erilaiset kieleen ja kommunikaatioon liittyvät kysymykset, kulttuurien kohtaamisen haasteet ja niiden synnyttämät tunteet, kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi sekä rakenteelliset näkökulmat. Osa kysymyksistä ja pohdinnoista liittyy arkiseen työn tekemiseen ja osa taas esimerkiksi arvoihin ja asenteisiin. Haastattelujen perusteella olennaisimpia asioita monikulttuurisessa työssä ovat avoin mieli, kunnioitus, kiinnostus ja herkkyyks.

Asiasanat: musiikkiterapia, musiikkiterapeutti, monikulttuurisuus, kulttuurisensitiivisyys, kulttuurinen kompetenssi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
1 JOHDANTO.....	4
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISTA TAUSTAA.....	6
2.1 Teoreettinen viitekehys ja käytetyt käsitteet.....	6
2.2 Näkökulmia monikulttuurisuuteen – Aiempaa tutkimusta.....	9
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	12
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys	12
3.2 Tutkimuksen osallistujat ja tutkimusaineiston keruu	12
3.3 Tutkimusaineiston analyysi	14
4 MUSIIKKITERAPIA ERI KULTTUUREISTA TULEVIEN ASIAKKAIDEN KANSSA	16
4.1 Kielikysymyksiä.....	16
4.2 Haasteita ja hankalia tunteita.....	19
4.3 Kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi	21
4.4 Rakenteellisia näkökulmia.....	24
5 POHDINTA.....	25
LÄHTEET	29
LIITTEET.....	34

1 JOHDANTO

Tämä tutkimus käsittelee monikulttuurisuutta musiikkiterapiassa. Aihetta lähestytään kolmen musiikkiterapeutin kokemusten kautta. Viime vuosina kulttuurinen moninaisuus on Suomessa lisääntynyt. Tilastokeskuksen syntyperäluokituksen mukaan vuonna 2022 Suomessa asui noin 508000 ulkomaalaistaustaista henkilöä, kun kymmenen vuotta aiemmin luku oli ollut hiukan alle 300000 (Tilastokeskus). Suurin osa Suomeen muuttavista tulee maahan työn, perhesyiden tai opiskelun takia (Maahanmuuttovirasto 2022). Monikulttuurisuus on myös teema, johon liittyy keskustelua – esimerkiksi juuri maahanmuuton näkökulmasta – on viime aikoina käyty julkisuudessa runsaasti.

Vaikka Kelan tukemassa kuntoutuspsykoterapiassa ei toistaiseksi ole paljoakaan esimerkiksi pakolaistaustaisia kuntoutujia (Castaneda ym., 2018, s. 289), näkyy yhteiskunnan monikulttuuristuminen väistämättä ennemmin tai myöhemmin myös musiikkiterapeuttien arjessa. Erilaisista kulttuureista tulevat asiakkaat ja kulttuurien kohtaaminen tuovat työhön uudenlaisia kysymyksiä ja ehkä haasteitakin.

Suomessa tehtyä monikulttuurisuuteen liittyvää musiikkiterapiatutkimusta on toistaiseksi olemassa suhteellisen vähän. Tehdyt tutkimukset keskittyvät yleensä joihinkin tarkasti rajattuihin asiakasryhmiin. Esimerkiksi Jenna Smith (2016) on tehnyt Jyväskylän yliopistossa pro gradu -työn monikulttuurisesta lasten musiikkiterapiaryhmästä. Jaana Ravattisen pro gradu (1999) puolestaan käsittelee venäläisten maahanmuuttajien parissa tehtyä musiikkiterapiaa. Sami Alanne on väitöskirjassaan (2010) tutkinut musiikkipsykoterapiaa, jonka asiakasryhmänä ovat kidutuksesta selvinneet pakolaiset. Hän kuvaa kolmen Suomeen tulleen henkilön kokemuksia suhteessa musiikkiin, terapiaan ja Suomeen sekä heidän terapiaprosessejaan.

Tämän tutkimuksen osallistajat ovat musiikkiterapeutteja, joiden näkökulmasta monikulttuurisuutta ei Suomessa ole aiemmin tutkittu. Vaikka tässä

työssä keskitytään vain tiettyihin kulttuurin osa-alueisiin ja haastatteluissa painottuu muualta Suomeen muuttaneiden parissa tehtävä musiikkiterapia, on aihe kokonaisuutena paljon tätä laajempi. Yleisesti ottaen monikulttuurisuus musiikkiterapiassa tarkoittaa tilanteita, joissa terapeutin ja asiakkaan kulttuuriset taustat eroavat toisistaan, olivat kyseiset taustat millaisia tahansa.

Tämä tutkimus on suunnattu lähinnä musiikkiterapeuteille pohdinnan ja yhteisen keskustelun herättämiseksi. Se voi kuitenkin yhtä hyvin sopia keskustelun aloitukseksi muillakin terapia-aloilla. Työ tarjoaa myös pohjan uusille tutkimuksille aiheen parissa.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISTA TAUSTAA

Käsiteltäessä musiikkiterapiaa monikulttuurisessa kontekstissa ollaan tekemisissä sekä kulttuurin eri osa-alueiden että terapeutin prosessin kanssa. Molempiin näistä liittyy myös yksilön erilaiset identiteetit. Terapiatyötä tekevän ammattilaisen näkökulmasta keskeiseen rooliin nousevat kulttuurisensitiivisyys ja kulttuurinen kompetenssi.

2.1 Teoreettinen viitekehys ja käytetyt käsitteet

Monikulttuurisuuden ja musiikkiterapian yhtymäkohtaan voidaan viitata monenlaisin termein. Kirjallisuudessa puhutaan esimerkiksi monikulttuurisesta musiikkiterapiasta (*multicultural music therapy*, Mahoney, 2015), kulttuuritiedostavasta musiikkiterapiasta (*culturally informed music therapy*, Belgrave & Kim, 2021) tai kulttuurikeskeisestä musiikkiterapiasta (*culture-centered music therapy*, Stige, 2013, 33–34). Tässä työssä käytetään sanamuotoa monikulttuurisuus musiikkiterapiassa. Ajatuksena on se, ettei ole olemassa mitään erityistä musiikkiterapian osa-aluetta nimeltään monikulttuurinen musiikkiterapia. Musiikkiterapiassa toimivat ihmiset, jotka elävät erilaisten kulttuurien keskellä ja ympäröiminä (Mahoney, 2015, ensimmäinen kappale).

Termi ”monikulttuurinen” viittaa nimensä mukaisesti moniin kulttuureihin, jotka ovat olemassa aina jossakin tietyssä kontekstissa. Kulttuurit vaikuttavat siihen, miten ja millaisia merkityksiä ihmiset antavat erilaisille ilmiöille ja asioille. Musiikkiterapian näkökulmasta keskeistä on esimerkiksi se, miten ihmiset ymmärtävät vaikkapa terveyden tai musiikin. (Kim & Elefant, 2016, s. 55–56.) Myös näkemykset terapeutin prosessista voivat olla erilaisia eri kulttuureissa (Wheeler & Baker, 2010, s. 221).

Oleellinen osa monikulttuurisuutta ovat erilaiset identiteetit ja niiden välinen vuorovaikutus (Kim & Elefant, 2016, s. 55). Meihin – terapiakontekstissa sekä asiakkaaseen että terapeuttiin – vaikuttavat ja meitä muokkaavat ne kaikki sosiaaliset ja kulttuuriset ryhmät, joihin kuulumme ja identifioidumme (Hadley,

2013, s. 4). Terapiatilanteessa kohtaavat ihmiset, joilla kullakin on omanlaisensa tausta ja historia. Kyseessä on siis myös asiakkaan/asiakkaiden ja terapeutin erilaisten identiteettien kohtaaminen (Hadley & Norris, 2016, s. 131). Identiteetit kertovat jotakin siitä, keitä me olemme yksilöinä tai ryhmänä. Niissä yhdistyy se, miten itse näemme itsemme ja keitä itse ajattelemme olevamme sekä se, miten muut ihmiset näkevät meidät ja vaikuttavat meihin (Fitzpatrick, 2020, s. 7). Yksilön identiteetit sisältävät henkilökohtaisen ja sosiaalisen puolen. Henkilökohtainen identiteetti sisältää niitä ominaisuuksia, jotka erottavat yksilön muista ihmisistä. Sosiaalinen identiteetti puolestaan viittaa niihin ominaisuuksiin, jotka yksilö jakaa jonkin tietyn ryhmän kanssa. (Helkama ym., 2020, s. 184.)

Kulttuuriteoreetikko Stuart Hall (1999, s. 19) määrittelee kulttuuri-identiteetteihin kuuluvaksi ne identiteettien osa-alueet, jotka syntyvät yksilöiden kuulumisesta erilaisiin etnisiin, rodullisiin¹, kielellisiin, uskonnollisiin ja kansallisiin kulttuureihin. Tämä tutkimus on rajattu koskemaan näistä lähinnä kielen ja etnisyyden näkökulmia, vaikka selkeää erottelua onkin vaikea tehdä. Kasvatustieteilijä Saija Benjaminin mukaan kulttuuri-identiteettiin vaikuttavat yksilön jäsenyydet erilaisissa ryhmissä. Hän mainitsee vaikuttavina tekijöinä aiemmin mainittujen lisäksi muun muassa kodin kulttuurin, ammatin, seksuaalisuuden ja erilaiset alakulttuurit ja harrastukset. Eri tilanteissa nämä eri osa-alueet painottuvat eri tavoin. (Benjamin, 2014, s. 67–68.)

Hallin ja Benjaminin kanssa samansuuntaista jaottelua käyttää Katie Olsen (2017, s. 11) käsitellessään monikulttuurisuutta. Hän sisällyttää monikulttuurisuuden käsitteeseen viisi eri näkökulmaa kulttuuriin: 1) ikä ja kyvykkyys (*age and ability*), 2) sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen (*gender and sexual orientation*), 3) uskonto ja spirituaalisuus (*religion and spirituality*), 4) etnisyys, rotu ja kieli (*ethnicity, race, and language*), sekä 5) sosioekonominen asema (*socioeconomic status*). Olsenin jaottelu perustuu Amerikan musiikkiterapiayhdistyksen (AMTA, 2013) luokitteluun. Suomen musiikkiterapiayhdistys (SMTY, 2007) huomio nämä osa-alueet omassa ammattieettisessä ohjeistuksessaan seuraavasti:

¹ Koen rotu-sanana haasteelliseksi sen monimerkityksellisyyden takia ja käytän omassa tekstissäni pääasiassa etnisyys/etninen -termejä. Poikkeuksena ovat kirjallisuuteen pohjautuvat lainaukset.

Musiikkiterapeutti ottaa huomioon ne kulttuuriset ja yksilölliset erot, jotka ilmenevät asiakkaan toimintakyvyssä, ja liittyvät esim. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, etniseen ja kansalliseen identiteettiin, ikään, uskontoon, kieleen ja yhteiskunnalliseen asemaan. Samalla hän on selvillä niistä rajoituksista, jotka liittyvät hänen omaan kulttuuriin ja yksilölliseen taustaansa.

Terapiaprosessissa on tärkeää, että terapeutti tiedostaa ja tarkastelee myös oman taustansa mukanaan tuomia uskomuksia, oletuksia, asenteita ja toimintatapoja sekä niiden vaikutuksia prosessiin ja asiakkaaseen. Tällainen reflektointi on tärkeää muun muassa siksi, että musiikkiterapia on melko vahvasti länsimaisesti painottunutta, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi musiikilliset käytännöt, teorit sekä tutkimus- ja koulutuskäytännöt pohjautuvat pitkälti länsimaiseen perinteeseen (Hadley, 2013, s. 8; Kim & Elefant, 2016, s. 56).

Monikulttuuriseen työhön liittyviä olennaisia käsitteitä ovat kulttuurinen kompetenssi ja kulttuurisensitiivisyys. Kulttuurisella kompetenssilla tarkoitetaan esimerkiksi omien tottumusten ja arvojen peilaamista muiden kulttuurien tottumuksiin ja arvoihin sekä erilaisista kulttuurisista taustoista tulevien ihmisten tarpeiden huomioon ottamista (THL, 2021). Siihen sisältyy myös erilaisten kulttuuristen tapojen ja perinteiden tiedostamista ja kunnioittamista sekä niiden välisten erojen kanssa toimeen tulemistä (Oscarsson, 2016, s. 265). Kulttuurisensitiivisyys puolestaan sisältää muun muassa ajatuksen siitä, että jokaisella on oikeus ilmaista omaa kulttuuriaan ja tulla näin myös hyväksytyksi ja kuulluksi (THL, 2021). Kulttuurisensitiivisyys ja kulttuurinen kompetenssi ovat toisiaan lähellä olevia käsitteitä, ja kulttuurisensitiivisyyden voidaan myös ajatella olevan yksi kulttuurisen kompetenssin osa-alue (Kaihlanen ym., 2019, s. 369).

Vaikka kompetenssi-sanalla viitataan yksilön taitoihin ja osaamiseen, on tärkeää huomata, että kenenkään ei ole mahdollista hallita kaikkea tietoa kaikista kulttuureista. Asiakkaan kanssa tarvittava monikulttuurinen osaaminen liittyy pitkälti erilaisuuden kohtaamiseen, aitoon kiinnostukseen asiakasta kohtaan ja vuorovaikutustaitoihin. (Verkkokoulu; Sainola-Rodriguez, 2009, s. 35.)

2.2 Näkökulmia monikulttuurisuuteen – Aiempaa tutkimusta

Muualla kuin Suomessa tehtyä monikulttuurisuuteen liittyvää musiikkiterapiatutkimusta on saatavilla runsaasti. Yksi erityisen näkyvillä oleva asiakasryhmä on pakolaiset. Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan juurikaan tarkastella musiikkiterapeuttien ajatuksia tai kokemuksia, minkä vuoksi ne on rajattu tämän katsauksen ulkopuolelle. Tämän luvun keskiössä ovat terapiatyön toteuttamiseen liittyvät teemat, joita ovat esimerkiksi arvot ja asenteet sekä kommunikaatio ja vuorovaikutus eri muodoissaan. Osa mainituista tutkimuksista liittyy suoraan musiikkiterapiaan, mutta kokonaiskuvaa täydentämässä mukana on näkökulmia myös rinnakkaisaloilta, esimerkiksi terveydenhoitotyöstä tai muista terapiasuuntauksista. Kaikilla näillä aloilla on kyseessä asiakkaan ja ammattilaisen välinen yhteistoiminta.

Kulttuuriseen kontekstiin ja sen ymmärtämiseen sisältyy monia osa-alueita, jotka voivat vaikuttaa käytännön terapiatyöhön. Tällaisia ovat muun muassa erilaiset arvot, jotka liittyvät esimerkiksi käsityksiin perheestä, maailmankuvasta, ajasta tai ihmisten välisestä riippuvuudesta. Lapsiasiakkaiden (tai yhtä lailla nuorten) ja heidän vanhempiansa kanssa työskennellessä esiin voivat nousta esimerkiksi erilaiset kasvatuskäsitykset, jotka usein pohjautuvat ympäröivään kulttuuriseen kontekstiin. Terapia voi myös hoitomuotona olla vieras toisesta kulttuurista tulevalle, ja esimerkiksi yksilökeskeisen työskentelyn painottaminen saattaa tuntua oudolta, jos on tottunut yhteisölliseen ajattelutapaan. Kulttuurien välistä ymmärrystä ja erilaisuuden hyväksymistä voi auttaa se, että arvot ymmärretään jatkumoina (yhteisöllisyys – yksilöllisyys, laaja perhe – ydinperhe, ihmisten riippuvuus toisistaan – itsenäisyys jne.). Eri kulttuureissa erilaisia arvoja painotetaan eri tavoin eli ne asettuvat jatkumoilla eri kohtiin, mutta se ei tee niistä hyviä tai huonoja. Erilaisuus voidaan nähdä vahvuutena ja mahdollisuutena laajentaa omaa maailmankuvaa. (Belgrave & Kim, 2021, s. 11, 39; Bornman & Launonen, 2006, s. 246–248; Castaneda ym., 2018, s. 290.)

Kaikkien ihmisten käyttäytyminen pohjautuu kulttuurisiin arvoihin ja ennakko-oletuksiin, jotka he tuovat mukanaan terapiatilanteeseen (Ridley ym., 2021, s. 537). Arvojen tiedostaminen ei siis liity pelkästään asiakkaaseen ja hänen

taustaansa, vaan myös terapeutin omiin arvoihin ja maailmankuvaan sekä niihin liittyviin toimintatapoihin ja ajatusmalleihin, sillä niillä on yhtä lailla vaikutusta terapiatyöhön. Tähän liittyvät myös erilaiset valtakysymykset asiakkaan ja terapeutin välillä. (Hadley & Norris, 2016, s. 130, 132; Ridley ym., 2021, s. 545; Wheeler & Baker, 2010.)

Erilaisista kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa työskennellessä terapeutilta vaaditaan usein erilaisia vuorovaikutustaitoja kuin silloin, kun kulttuuritaustat ovat samanlaiset (Bornman & Launonen, 2006, s. 245). Vuorovaikutus on sekä sanallista että sanatonta. Musiikkiterapian kontekstissa lisänä on vielä musiikillinen vuorovaikutus. Esimerkiksi joustavuus ja avoin mieli ovat ominaisuuksia, jotka voivat olla avuksi toimivan vuorovaikutuksen luomisessa (Belgrave & Kim, 2021, s. 34).

Yksi vuorovaikutukseen liittyvä teema on kielikysymykset, jotka usein olennaisesti liittyvät monikulttuuriseen kontekstiin. Kieli on kommunikation väline, ja sen avulla kulttuuria siirretään seuraaville sukupolville (Bornman & Launonen, 2006, s. 244). Kieli on myös osa identiteettiä. Useaa kieltä puhuvalla henkilöllä eri kielet liittyvät erilaisiin identiteetteihin ja erilaisiin elämäkokemuksiin (Al-Mahroos & Di Braccio, 2022, s. 9, 11; Rosenblum, 2011, s. 70). Monikulttuurisessa terapiakontekstissa voidaan joutua miettimään, millä kielellä terapiassa kommunikoidaan tai onko mahdollisesti tarpeen käyttää apuna tulkkia (ks. esim. Hadar, 2022).

Vieraalla kielellä toimiminen voi herättää ajatuksia siitä, tuleeko ymmärrettäviksi tai riittääkö oma sanavarasto. Jos kielitaito ei ole samalla tasolla vastapuolen kanssa, voi sillä olla vaikutuksia itseluottamukseen. Vieraalla kielellä kommunikointia saatetaankin usein pitää rajoitteena sen sijaan, että se nähtäisiin positiivisena asiana tai jopa saavutuksena. (Gulina & Dobrolioubova, 2018, s. 11–12.) Tulkkiavusteinen työskentely voi puolestaan nostaa esiin kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi yksityisyyteen ja vaitiolovelvollisuuteen tai tulkin käytöstä syntyviin kuluihin (Eklöf, 2018, s. 66–67). Teknisen osaamisen lisäksi on tärkeää myös tulkin omat asenteet esimerkiksi mielenterveyteen liittyviä asioita kohtaan (Mylläri ym., 2021).

Oleellinen osa yksilöiden välistä kommunikaatiota on myös sanaton viestintä. Sanattomien viestien – esimerkiksi suoran katsekontaktin tai kosketusten – merkityksiä tulkitaan hyvin eri tavoin eri kulttuurikonteksteissa. Onnistuneen yhteistyön kannalta on tärkeää, että terapeutti tiedostaa tällaiset eroavaisuudet. (Bradt, 1997, s. 138.)

Musiikkiterapiassa yhtenä kommunikaation välineenä käytetään musiikkia. Monikulttuurisessa kontekstissa voi toisinaan olla tarve asiakkaan etniseen taustaan liittyvälle musiikille, joka on osa hänen identiteettiään, ja joskus taas voidaan tutkia, millaisia kokemuksia erilainen ja asiakkaalle vieraampi musiikki voi tuoda mukanaan (Alanne, 2010, s. 203). Musiikista kuulee toisinaan puhuttavan ”universaalina kielenä”, jonka avulla voidaan ylittää kielimuureja. Tätä näkemystä voidaan kuitenkin haastaa pohtimalla, onko universaalien kielen olemassaolo ylipäätään mahdollista, sillä jo yksittäisenkin kulttuurin sisällä yksilöillä on hyvin vaihtelevia musiikkimieltymyksiä ja ajatuksia musiikista. (Bradt, 1997, s. 139.)

Monikulttuurisuuteen liittyviä taitoja on mahdollista kehittää koulutuksen kautta. Kouluttautumisella on vaikutusta monikulttuurisuuteen liittyvään motivaatioon, asenteisiin, taitoihin ja empatiakykyyn. Toisaalta erilaisiin koulutuksiin osallistuvilla voi kulttuurinen kompetenssi jo lähtökohtaisesti olla vahvempi. Säännölliset kontaktit eri kulttuuritaustoista tulevien työkavereiden ja asiakkaiden kanssa tai arjessa ylipäätään vaikuttaisivat lisäävän yksilön motivaatiota kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kohtaamiseen. (Hadley & Norris, 2016, s. 136; Kaihlanen ym., 2019, s. 375–376.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä laadullinen tutkimus on toteutettu teemahaastatteluina kolmen musiikkiterapeutin kanssa. Haastatteluaineiston analyysimenetelmänä on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Teemahaastattelu ja aineistolähtöisyys ovat mahdollistaneet haastatteluihin osallistuneiden terapeuttien kokemusten ja ajatusten vahvan esille tuomisen.

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan musiikkiterapeuttien kokemuksia ja ajatuksia sellaisesta musiikkiterapiasta, jossa asiakkaan ja terapeutin kulttuuriset taustat ovat erilaiset. Keskiössä on erityisesti lasten ja nuorten kanssa toteutettava terapia. Tutkimuskysymys on: *Mitä erityispiirteitä monikulttuurisuus tuo musiikkiterapiatyöhön?* Kysymys pitää sisällään asiakkaaseen, terapeuttiin, yhteistyösuhteeseen, vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä terapian maksaviin ja lähetäviin tahoihin liittyviä näkökulmia. Koska kulttuuri käsitteenä sisältää monia osa-alueita ja olisi kokonaisuutena liian laaja käsillä olevan tutkimuksen tarkoituksiin, keskitytään tässä työssä tarkastelemaan monikulttuurisuutta lähinnä kielen ja etnisyyden näkökulmista.

3.2 Tutkimuksen osallistujat ja tutkimusaineiston keruu

Tutkimukseen haettiin osallistujia Suomen Musiikkiterapiayhdistyksen sähköpostilistalla julkaistun ilmoituksen kautta. Kutsu välitettiin ensin Uudenmaan alueella toimiville musiikkiterapeuteille ja myöhemmin laajemmalle joukolle. Lisäksi joitakin sähköposteja lähetettiin suoraan terapeuteille ja haastattelukutsu julkaistiin myös Facebookin Musiikkiterapia-ryhmässä. Tutkimukseen osallistumisesta kiinnostuneet terapeutit ottivat haastatteluilmoituksen perusteella sähköpostitse yhteyttä tutkimuksen tekijään.

Tutkimukseen osallistui kolme musiikkiterapeuttia eri puolilta Suomea. Heillä kaikilla on useamman vuoden ajalta kokemusta terapeutin työstä sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on erilainen kulttuurinen tausta kuin terapeuteilla itsellään. Asiakkaat ovat pääasiassa lapsia ja nuoria, joilla on jokin kehitysvamma tai autismin kirjon häiriö tai he ovat lasten- ja nuorisopsykiatrian asiakkaita. Jokainen haastatteluun osallistuja kertoi ”ajautuneensa” monikulttuuriseen työhön eli vastanneensa myöntävästi, kun eri kulttuureista tulevia asiakkaita on tarjottu esimerkiksi Kelan tai sairaanhoitopiirien kautta. Taustalla ei siis ole ollut tietoista suuntautumista eri kulttuurien pariin.

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin temahaastattelua. Tavoitteena oli selvittää yksilöiden kokemuksia ja ajatuksia tutkimusaiheeseen liittyen, ja tähän haastattelu sopi hyvin. Tutkimus perustuu sosiaalisen konstruktionismien ajatukseen siitä, että erilaiset ilmiöt rakentuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutukseen puolestaan vaikuttaa muun muassa ympäröivä kulttuuri. Ymmärryksemme maailmasta ei ole muuttumaton vaan jatkuvasti uudelleen muotoutuva. (Burr, 2015, s. 223.)

Temahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa tietyt aihepiirit käydään läpi kaikissa haastatteluissa, mutta kysymykset ja kysymysten muodot voivat kuitenkin vaihdella (Hirsjärvi & Hurme, 2011, s. 48). Tässä tutkimuksessa haastatteluja varten oli tehty ennalta valittuihin teemoihin keskittyvä runko (Liite 1), mutta haastattelut etenivät vapaasti teemojen pohjalta. Haastattelurungon apukysymykset olivat käytössä tarvittaessa. Teemat pohjautuivat tutkijan ennakkokäsityksiin ja -oletuksiin aiheesta. Osa etukäteen mietityistä teemoista herätti paljon keskustelua (esim. kielikysymykset), osa vähemmän (esim. musiikki). Lisäksi oli myös sellaisia aihepiirejä, jotka eivät olleet valmiiden teemojen joukossa, vaan nousivat esille haastatteluissa (mm. yhteistyö vanhempien/perheiden kanssa).

Tutkimusaineisto on kerätty maaliskuussa 2023. Yksi haastattelu toteutettiin lähitapaamisena ja kaksi etänä Teamsin välityksellä. Haastattelut olivat kestoltaan 42, 37 ja 57 minuuttia. Haastattelutilanteiden alussa osallistujia infor-

moitiin tutkimuksen tarkoituksesta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta, tutkimusaineiston anonymisoinnista sekä tutkimusaineiston tuhoamisesta työn valmistuttua (ks. informoinnin tarkistuslista, Kuula, 2011, s. 102). Osallistujien suulliset suostumukset on tallennettu (audio/Teams-tallenne).

Haastatteluaineiston litterointi on tehty melko yksityiskohtaisesti. Luettavuuden helpottamiseksi tekstistä on kuitenkin jätetty pois sanojen toistoa sekä osa aiheen kannalta epäolennaisista pikkusanoista ("niinku", "tota" yms.). Haastatteluaineisto on anonymisoitu eli haastateltavien nimet, työskentely- ja asuinpaikkakunnat, työpaikat ja muut mahdolliset tunnisteet on poistettu tekstistä. Myöskään esimerkiksi sairaanhoitopiirejä ei mainita nimeltä. Tekstissä viitataan haastateltuihin terapeutteihin tunnustekodeilla T1, T2 ja T3. Osallistujat on numeroitu aikajärjestyksessä haastattelujen toteuttamisajankohtien mukaan.

3.3 Tutkimusaineiston analyysi

Tämän laadullisen tutkimuksen tutkimusaineiston analyysimenetelmänä on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Pyrkimyksenä on ollut tutkittavien musiikkiterapeuttien omien näkökulmien esille tuominen ja ymmärtäminen (ks. mt., luku 4.4.3). Haastattelujen kuuntelemisen, litteroinnin ja useamman lukemiskerran jälkeen aineistosta etsittiin ja listattiin tutkimustehtävän kannalta merkityksellisiä asioita. Samansisältöisiä lauseita ja sanoja koottiin yhteisten otsikoiden alle. Ryhmittelyä tehtiin analyysin aikana eri tavoin ja eri näkökulmista – aineistoa jaoteltiin esimerkiksi terapian eri toimijoiden mukaisesti kategorioihin (asiakkaaseen, terapeuttiin, sekä asiakkaaseen että terapeuttiin, vanhempiin, lähettäviin ja maksaviin tahoihin liittyvät asiat).

Tutkimusaineiston teemat jakaantuivat lopulta neljään eri aihealueen kategoriaan. Näistä vain yksi (kieleen liittyvät kysymykset) oli sellaisenaan mukana jo haastattelurungossa. Kategorioiden merkitys ei liity niiden määrälliseen edustavuuteen aineistossa. Esimerkiksi neljäs kategoria (rakenteelliset näkökulmat) on aineistokatkelmien määrän puolesta melko pieni, mutta teema itsessään osoittautui työn kannalta merkittäväksi. Tutkimuksen tuloksia esittelevän luvun 4

taulukoihin (Taulukot 1–4) on koottu kunkin kategorian alaluokat sekä esimerkkejä niihin kuuluvista alkuperäisilmauksista eli haastattelukatkelmista.

Jo varhaisessa vaiheessa kävi selväksi, että osaa haastattelulainauksista voi lähestyä useista näkökulmista, sillä yksi lause voi sisältää viittauksia moniin eri aihepiireihin. Esimerkkinä tästä on vieraalla kielellä toimimisen haasteet. Haastateltavan englannin kieltä koskevassa lausahduksessa ”ne asiat mitkä suomeks sanois ihan tosta noin vaan, niin sitten englanniks tuntuu, että välillä ei millään saa sanottua sillä tavalla ku haluais” tuodaan esille sekä kielikysymykset että haasteet. Tämä ilmaus on sijoitettu alakategoriaan ”vieraalla kielellä toimimisen haasteet terapeutille”, joka sellaisenaan edelleen sisältää molemmat näkökulmat ja voisi kuulua kahteen eri yläkategoriaan. Selkeyden vuoksi vieraan kielen mukanaan tuomat haasteet on kuitenkin sijoitettu vain kielikysymyksiin kuuluvaksi, sillä haastattelussa ne sijoittuivat laajempaan kieliaiheiseen kokonaisuuteen.

Tutkimuksen luotettavuuden vahvistamiseksi luku neljä lähetettiin haastatteluihin osallistuneille musiikkiterapeuteille luettavaksi ja kommentoitavaksi. Yksi haastateltava ei reagoanut viestiin millään tavalla, ja kaksi muuta ilmoittivat, että heillä ei ole tekstiin mitään korjattavaa tai kommentoitavaa.

4 MUSIIKKITERAPIA ERI KULTTUUREISTA TU- LEVIEN ASIAKKAIDEN KANSSA

Musiikkiterapeutit pohtivat haastatteluissa monenlaisia monikulttuurisuuteen liittyviä näkökulmia. Tutkimusaineiston aihepiirit jakaantuivat lopulta neljään kategoriaan: kielikysymykset, haasteet ja hankalat tunteet, kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi sekä rakenteelliset näkökulmat. Kielikysymykset olivat isossa roolissa, eikä ihme, sillä terapiatyössä tarvitaan kommunikointia monien tahojen kanssa. Kielen lisäksi erilaiset kulttuurit ja erityisesti niiden väliset erot tuottavat tilanteita, jotka voivat haastaa terapeutin ajatuksia ja arvomaailmaa ja herättää monenlaisia tunteita. Erilaisuuden kohtaamisessa apuna ovat sensitiivisyys sekä oman kulttuurisen taustan ja siihen liittyvien arvojen tiedostaminen. Vaikka arkiset haasteet ehkä näyttäytyvätkin eniten varsinaisessa terapiatyössä ja esimerkiksi lapsiasiakkaiden vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä, voi kulttuureihin liittyvää pohdintaa joutua tekemään myös suhteessa terapian maksaviin tai lähettäviin tahoihin.

4.1 Kielikysymyksiä

Terapeuttien kanssa tehdyissä haastatteluissa erilaisia kieleen ja kommunikaatioon liittyviä kysymyksiä pohdittiin paljon (Taulukko 1). Tämä on ymmärrettävää, sillä kieli on tavalla tai toisella läsnä kaikissa terapiaprosessin vaiheissa ja kaikkien osapuolten välillä. Se liittyy asiakkaan ja terapeutin väliseen yhteistyösuhteeseen, lasten ja nuorten kanssa työskennellessä yhteistyöhön vanhempien/huoltajien kanssa, päiväkodin ja koulun kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä kommunikaatioon terapian lähettävien ja maksavien tahojen kanssa.

Taulukko 1. Kielikysymyksiä.

Yläluokka	Alaluokka	Alkuperäisilmaus
Kielikysymyksiä	Asiakkaan ja perheen kieli/ kielet	"[P]aljonko he ymmärtää suomea..." (T3)
	Kielten sekamelska	"Että äiti puhuu eri kieltä ja mahdollisesti isä puhuu sitten toista kieltä. Esimerkiksi just turkkia ja arabiaa." (T2) "Kun perheessä voi olla kolme-neljä kieltä." (T3)
	Vieraalla kielellä toimimisen haasteet asiakkaalle	"Se on tietenkin sit hankalaa, jos englanti on ainoa kieli asiakkaalle, eikä hän sitäkään puhu kauheen hyvin." (T1)
	Vieraalla kielellä toimimisen haasteet terapeutille	"Kyl must tuntuu, et ne asiat mitkä suomeks sanois ihan tosta noin vaan, niin sitten englanniks tuntuu, että välillä ei millään saa sanottua sillä tavalla ku haluais." (T1)
	Tulkin käyttäminen	"Se vois olla sitten, jos heillä itsellään on tarvetta." (T2) "Mutta kun tuntuu, että ne tulkitkin on helisemässä niiden kuntoutussuunnitelmien ja semmosten sanojen kanssa." (T3)
	Terapeutin rooli kieli-valinnoissa	"Miten minä huolehdin, että se oma kodin kieli säilyy myös terapiassa ja miten minä pidän sen englannin sopivalla tasolla ja miten sitä suomen kieltä siellä..." (T3)
	Musiikki vuorovaikutuksen välineenä	"[S]e musiikki on se meidän yhteinen kieli." (T2)

Terapeutin ja terapiaprosessin näkökulmasta haastatteluissa esiin nousivat esimerkiksi kysymykset siitä, mitä kieltä asiakas puhuu terapiassa ja onko se hänen äidinkieltensä vai vieras kieli. Käytettävästä kielestä saa ainakin jossain määrin selvää ensimmäisissä yhteydenotoissa lapsen tai nuoren vanhempien kanssa, tapahtuu se sitten viestien välityksellä tai puhelimitse.

Tilanne voi olla myös se, että terapiaan tuleva asiakas ei kommunikoi sanallisesti ollenkaan. Haastateltavat toivat esille esimerkiksi asiakkaat, joilla on autismin kirjon diagnoosi. Tällaisissa tapauksissa terapeutin voi olla haasteellista selvittää, mikä asiakkaan ajattelun tai ymmärtämisen kieli on, sillä arkiympäristössä ja arjen eri tilanteissa voi olla läsnä useita eri kieliä. Lapsen vanhemmat saattavat puhua äidinkielenään eri kieliä ja koulussa tai päiväkodissa käytetty kieli on usein suomi. Näiden lisäksi käytössä voi olla englanti.

Vieraalla kielellä toimiminen voi olla haasteellista sekä asiakkaalle että terapeutille. Asioiden ilmaiseminen haluamallaan tavalla vaatii usein enemmän ponnistelua, jos käytössä on joku muu kuin äidinkieli. Tämä ei kuitenkaan ole este yhteiselle työskentelylle. Yksi haastateltava totesi, että työskentelykielen vaihtaminen onnistuu vaivatta, jos sellaiseen on tarvetta. Terapeutin näkökulmasta muulla kuin äidinkielellä työskentely voi tuoda mukanaan sisäisen ristiriidan: pystynkö toteuttamaan terapiaa vieraalla kielellä sillä tavalla kuin omasta mielestäni sitä pitäisi toteuttaa?

Kun asiakkaina on lapsia tai nuoria, yhteistyö kodin kanssa on tärkeää. Terapia sisältää paljon esimerkiksi hakemusprosessiin liittyviä ja muita käytännön asioita, jotka vanhempien pitäisi ymmärtää riittävän hyvin prosessin eteenpäinviemiseksi. Terapeuttien tehtävänä on pitää huoli siitä, että tarvittava informaatio tulee varmasti ymmärretyksi. Jos kommunikaatio asiakkaan tai hänen vanhempiansa kanssa ei muuten toimi, voi olla tarpeen miettiä tulkin käyttöä. Haastateltujen terapeuttien mukaan näin oli toimittukin esimerkiksi erilaisissa palavereissa ja neuvotteluissa. Osallistujilla ei ollut kokemusta tulkin käytöstä varsinaisessa terapiatilanteessa, mutta he ajattelivat sen olevan mahdollista, jos tarvetta ilmenisi. Terapeutit kuitenkin tiedostivat, että asia ei ole ihan yksikertainen: ylimääräinen vieras ihminen terapiatilanteessa voi hämmentää asiakasta ja toisaalta tulkin kanssa työskentelyä tulisi sujuvuuden varmistamiseksi opetella ja harjoitella etukäteen. Lisäksi esimerkiksi kuntoutukseen ja terapiaan liittyvä terminologia voi tuottaa vaikeuksia tulkillekin.

Vaikka esimerkiksi englannin kielellä kommunikointi sujuisi sekä asiakkaalta että terapeutilta, ei kielivalinnan tekeminen välttämättä kuitenkaan ole aivan yksinkertainen asia. Yksi terapeutti pohti pitkään englannin kielen suhdetta (lapsi)asiakkaiden kodin ja koulun tai päiväkodin kieleen sekä terapeutin roolia kielen valinnassa ja valinnan mahdollisia vaikutuksia. Onko tarpeen mahdollisuuksien mukaan pitää esillä kodin kielimaailmaa esimerkiksi musiikkivalintojen avulla vai vahvistetaanko suomen kieltä? Toisaalta – kuten tämä haastateltava totesi – englanti voi joillekin olla se ainoa kieli, joka herättää kiinnostuksen, vaikka se ei olisikaan kodin eikä koulun kieli.

Vaikka yhteistä puhuttua kieltä tarvitaankin monessa terapiaan liittyvässä asiassa ja tilanteessa, ei se aina ole välttämätöntä. Musiikkiterapiassa vuorovai-
kutusta tapahtuu myös musiikin kautta. Terapiaprosessissa se onkin luonteva
kommunikaation keino ja asiakkaan ja terapeutin välinen ”yhteinen kieli”, niin
kuin haastatteluissa todettiin.

Yhteenvedona voidaan sanoa, että monikulttuurisessa kontekstissa kieleen
liittyviä kysymyksiä on paljon, eikä niiden ratkaisemiseksi ole olemassa yhteisiä
suuntaviivoja. Mitä ilmeisemmin laajempaa keskustelua aiheesta ei ole ainakaan
toistaiseksi juurikaan käyty. Jokainen haastatteluun osallistunut musiikkitera-
peutti oli päätenyt asiassa omanlaiseensa ratkaisuun.

4.2 Haasteita ja hankalia tunteita

Erilaiset kulttuurit tuovat mukanaan erilaisia tapoja, arvoja ja asenteita. Näitä
myös haastatellut musiikkiterapeutit ovat joutuneet pohtimaan ja etsimään kei-
noja tehdä yhteistyötä erilaisuuksista huolimatta (Taulukko 2). Joskus kohtaa-
misten myötä eteen tulee haasteita, jotka voivat synnyttää monenlaisia hankalia-
kin tunteita.

Taulukko 2. Haasteita ja hankalia tunteita.

Yläluokka	Alaluokka	Alkuperäisilmaus
Haasteita ja hanka- lia tunteita	Arvojen ristiriitaisuus	”Paljonko pitää näissä tasa-arvoasioissa tulla puolin ja toisin vastaan.” (T3)
	Erilaiset suhtautumistavat ja asenteet	”[V]älillä on se kokemus, että suomalaiset vanhemmat ehkä vähän enemmän kuitenkin luottaa terveydenhuoltojärjestelmään.” (T1)
	Erilaiset perhedynamiikat	”[J]os perheessä on semmonen tapa, että vanhempi paljon puhuu lapsen puolesta ja lapsen puolesta sanottaa tunteet ja ajatukset ja kaikki.” (T1) ”[K]un tarkemmin pääset siihen sisäpiiriin, niin sitten tulee se perheen valtdynamiikka siellä esille sitten jatkossa.” (T3)
	Epärealistiset odotukset	”Tavallaan semmonen messiaaninen odotus on... Että esimerkiksi terapeutilta vaaditaan ihmeitä.” (T3)
	Kaikki ei näy päällepäin	”Että paljonko on sellasta, mitä vaikka piilotellaan ja jätetään sanomatta.” (T1)

	Suhtautuminen vammaisuuteen ja sairauksiin	”Et mitä tehtiin väärin [kun on vammaisen lapsi].” (T3)
	Yhteistyöhön liittyviä näkökulmia	”[K]un se lapsi syö aivan hirvittävän mausteista ruokaa, niin se lapsi voi haista suorastaan pahalta.” (T3)

Yhdessä haastattelussa terapeutti pohti pitkään omien arvojen ristiriitaisuutta suhteessa joidenkin asiakkaidensa ja asiakasperheidensä arvoihin. Moniin muihin maihin verrattuna suomalaisessa yhteiskunnassa ollaan edelläkävijöitä esimerkiksi sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyen, mutta asiakasperheiden tausta voikin olla toisenlainen. Kyseinen terapeutti toi esiin kohtaamiaan tilanteita, joissa naista tai tyttöä kohdeltiin hänen mielestään selkeästi epätasa-arvoisesti, mutta tilanteeseen ei ollut mahdollista puuttua, mikä herätti kiukkua.

Muualta Suomeen muuttaneilla voi olla hyvin monenlaisia kokemuksia ja ajatuksia terveydenhuoltojärjestelmästä ja sen toimivuudesta. Tämä tulee näkyviin terapeuttien ja vanhempien/hoitajien välisessä yhteistyössä. Terapeutti joutuu ehkä tavallistakin enemmän miettimään, miten rakentaa ja vahvistaa luottamusta pitäen kuitenkin samalla kiinni omista näkemyksistään terapiatyön asiantuntijana.

Haastatteluissa esiin tulivat myös erilaiset perhedynamiikat. Joskus esimerkiksi lapselle ei anneta mahdollisuutta itse ilmaista ajatuksiaan, vaan tapana voi olla se, että aikuinen sanoittaa lapsen tuntemukset hänen puolestaan. Perheen valtdynamiikka ei välttämättä selviä ensimmäisillä tapaamisilla, vaan se paljastuu pikkuhiljaa tutustumisen ja tapaamisten myötä.

Haasteita terapiaprosessiin voi tuottaa myös se, että vanhemmilla on joskus epärealistisia odotuksia musiikkiterapiaa ja -terapeuttia kohtaan. Tämä voi liittyä esimerkiksi siihen, että he eivät ehkä aivan ole ymmärtäneet, mistä terapiassa ylipäätään on kyse tai millaista terapiatyöskentely on. Toisaalta haastatteluissa tuli esiin myös toisenlaisia ajatuksia. Yhden haastateltavan kokemus oli, että monikulttuurisissa kohtaamisissa vanhemmilla ei ole ollut ennakkoluuloja terapiaa kohtaan ja että heillä yleensä on ihan selkeä käsitys siitä, mitä terapia on. Yhteistyö vanhempien kanssa koettiin joka tapauksessa tärkeäksi, sillä – kuten eräs

haastateltava totesi – terapia on ”tasan tarkkaan yhtä tuloksellista kuin miten se suhde sinne kotiin kehittyi”.

Suhtautuminen vammaisuuteen ja sairauksiin on erilaista eri kulttuureissa. Joillekin asia on niin hankala tai häpeällinen, että siitä ei voida tai haluta puhua ääneen. Terapeutin on pidettävä mielessä, että on asioita, jotka jätetään kertomatta, kuten yhdessä haastattelussa terapeutti totesi. Esimerkiksi vammaisuuden voi liittyä syyttämistä tai syyllistämistä: mitä on tehty väärin tai kuka on tehnyt jotain väärin?

Haastatteluissa tuotiin esiin muitakin teemoja, jotka liittyvät ihmisten erilaisiin taustoihin ja jotka voivat joskus aiheuttaa kiusallisia tilanteita terapeutille. Eri taustaiset ihmiset usein myös ulkoisesti näyttävät erilaisilta, ja joskus voi olla hankalaa tunnistaa esimerkiksi jonkun asiakkaan vanhempaa. Yksi haastateltava totesi lisäksi, että erilainen ruokakulttuuri ja siihen liittyvä runsas mausteiden käyttö voi johtaa siihen, että ”lapsi voi haista suorastaan pahalta”, mikä tuottaa haasteita käytännön työhön.

Kuten näiden haastateltavien kokemusten ja ajatusten pohjalta voi huomata, erilaisten kulttuurien sekä niihin liittyvien tapojen ja arvojen kohtaaminen tuo mukanaan monenlaisia asioita, joita terapeutit työssään pohtivat. On kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että eri ihmiset kokevat asioita hyvin eri tavoin: se, mikä yhdelle terapeutille voi olla haastava tilanne, ei toisen mielestä välttämättä ole hankalaa ollenkaan.

4.3 Kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi

Musiikkiterapeutit eivät missään vaiheessa haastatteluissa käyttäneet sellaisia termejä kuin kulttuurisensitiivisyys tai kulttuurinen kompetenssi. Osallistujat kuitenkin toivat esiin asioita, jotka sisältyvät näihin käsitteisiin (Taulukko 3). Heistä jokainen oli myös luonut itselleen sopivan kulttuurisensitiivisen työskentelytavan.

Haastatelluilla musiikkiterapeuteilla oli jokaisella omanlaisensa lähestymistapa tilanteisiin, joissa he ovat aloittamassa terapiaprosessia eri kulttuurista

tulevan asiakkaan kanssa. Ensimmäinen osallistuja kertoi hankkineensa tietoa kulttuurien kohtaamisesta yleisellä tasolla, mutta totesi lähtevänsä uuteen terapiaprosessiin niin, että katsoo alussa, mitä tuleman pitää selvittämättä tarkemmin kyseisen kulttuurin erityispiirteitä. Kolmas haastateltava sanoi aina tekevänsä arkikäynnin (lapsi)asiakkaan kotiin ottaen samalla selvää esimerkiksi kotona käytettävästä musiikista. Toinen osallistuja puolestaan totesi, että lähestyy uutta terapiaprosessia aina samalla tavalla, oli asiakkaan tausta mikä tahansa.

Taulukko 3. Kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi.

Yläluokka	Alaluokka	Alkuperäisilmaus
Kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi	Tiedon hakeminen	"[S]illä tavalla yrittänyt hakea vähän sitä tietoa, et olis pikkusen jotain ajatusta sitten kun tulee eri kulttuureista ja eri tilanteista tulevia." (T1) "[M]itä voi käyttää vahvisteina ja mitä musiikkikulttuuria siellä kotona..." (T3)
	Terapeutille tarpeellisia ominaisuuksia	"[R]ohkeutta heittäytyä. Se on siitä kiinni. Et uskaltaa pistää itsensä peliin siinä." (T2) "Semmonen siis herkkyys lukea tilannetta, kuunnella rivien välistä, katsoa. Kohteliaisuus ja kunnioitus. Rauhallisuus." (T3)
	Kunnioitus	"[P]itä saada olla siinä omassa kulttuurissa ja toimia siinä." (T3)
	Herkkyys	"[E]ttei lähe liikaa jotenkin... sitä tekee semmoseks, et wau, onpa kiinnostavaa tää sun... tausta ja näin." (T1)
	Terapeutin kulttuuri-identiteetti	"[M]ä ajattelen, et se on vähän vaarallista, jos ajattelis, et se on itsestään selvää... ja että mä ymmärrän kaiken ja tää ei oo mulle mikään ongelma." (T1)

Toinen ja kolmas haastateltava listasivat ominaisuuksia, jotka heidän mielestään ovat tärkeitä eri kulttuurien parissa työskenteleville. Heidän mukaansa terapeutilla tulisi olla avoin mieli, rohkeutta heittäytyä ja herkkyyttä tilanteiden lukemiseen. Lisäksi tärkeää olisi kohteliaisuus, kunnioittava asenne sekä rauhallinen eteneminen, jotta asiat tulisivat varmasti ymmärretyiksi.

Herkkyydestä puhui myös ensimmäinen haastateltava vertaillen keskenään terapiaprosesseja, joissa asiakkaalla ja terapeutilla on erilaiset kulttuuritaustat tai joissa taustat ovat suurin piirtein samanlaiset. Hänen mukaansa terapeutin tulisi antaa asiakkaalle tila ja mahdollisuus halutessaan pohtia omaa taustaansa ja siihen liittyviä asioita, ilman niiden eksotisointia.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL, 2021) määritelmän mukaan kulttuurisensitiivisyyteen liittyy olennaisesti halu, kyky ja herkkyys ymmärtää ihmisiä, jotka tulevat eri taustoista. Haastateltavien ajatukset sisälsivät edellä mainittujen lisäksi myös muita kulttuurisensitiivisyyteen liittyviä teemoja. Näitä ovat esimerkiksi yksilöllisyyden huomioiminen stereotyyppisten ajatusmallien sijaan, kunnioitus eri kulttuureita kohtaan sekä omassa kulttuurissa toimimisen mahdollistaminen

Kulttuurien kohtaaminen tarkoittaa myös erilaisten tapojen kohtaamista. Osa haastateltavista oli joutunut pohtimaan sukupuolirooleja suhteessa (lapsi)asiakkaiden vanhempiin. He totesivat, että kaikissa kulttuureissa ei ehkä pidetä sopivana sitä, että naisterapeutti on tekemisessä lapsen isän kanssa tai vastaavasti miespuolinen terapeutti on suoraan yhteydessä lapsen äitiin.

Olennainen osa kulttuurisensitiivisyyttä ja kulttuurista kompetenssia on oman kulttuuri-identiteetin tiedostaminen ja siihen liittyvät pohdinnat. Tätä olivat tehneet myös haastatellut musiikkiterapeutit. Vaikka toisaalta työnteossa on olemassa jonkinlainen rutiini, oli heidän mielestään tärkeää kuitenkin pysähtyä miettimään, minkälaisesta kulttuuritaustasta ja lähtökohdista itse tulee. Tässäkin tärkeänä asiana mainittiin avoin mieli. Oman kulttuurisen taustan tiedostaminen ja tarkastelu eivät ole asioita, jotka tulisivat jossain vaiheessa valmiiksi. Uusien asiakkaiden ja kulttuurien kohtaaminen haastaa terapeuttia pohtimaan omia lähtökohtiaan aina uudelleen.

4.4 Rakenteellisia näkökulmia

Vaikka terapian lähettäviin ja maksaviin tahoihin liittyviä asioita (Taulukko 4) tuotiin haastatteluissa esiin suhteellisesti vähemmän kuin muita tässä pääluovussa käsiteltyjä teemoja, ovat ne kuitenkin tärkeitä terapian kokonaisuuden kannalta. Lisäksi ne ovat tällä hetkellä myös hyvin ajankohtaisia aiheita.

Taulukko 4. Rakenteellisia näkökulmia.

Yläluokka	Alaluokka	Alkuperäisilmaus
Rakenteellisia näkökulmia	Asenteet	"[L]asten neuroilta tai kehitysvammapolilta tulee se soitto. Ja sit voidaan jopa sanoa, että huolitko maahanmuuttajan." (T3)
	Ulkomaalaistaustaisten asiakkaiden määrä	"[M]ä oon huomannut itse sen, et näitä nyt tulee vaan tänne koko ajan näitä... ulkomaalaistaustaisia ja niitä... varmaan se tulee kasvamaan se määrä." (T2)

Kaksi haastateltavaa toivat esiin tilanteita, joissa he ovat havainneet, että maahanmuuttajataustaisiin asiakkaisiin olisi suhtauduttu eri tavalla kuin muihin. Tilanteet ovat liittyneet esimerkiksi terapian myöntämisprosesseihin. Terapeutille on myös saatettu sanoa asiakasta tarjottaessa, että kyseessä on "ihan suomalainen" asiakas. Yhden haastateltavan tulkinta saamistaan yhteydenotoista oli se, että on terapeutteja, jotka eivät välttämättä haluaisi asiakkaakseen esimerkiksi maahanmuuttajia. Syitä voi olla monenlaisia – yhtenä esimerkkinä ovat aiemmin esille tuodut kielihaasteet.

Kahden haastatteluun osallistuneen musiikkiterapeutin kokemus oli se, että ulkomaalaistaustaisten asiakkaiden määrä on kasvanut ja että suunta olisi edelleen ylöspäin. Tämän perustella voisi ajatella, että tilanne voi olla sama muuallakin, eikä vain näiden kahden terapeutin kohdalla.

5 POHDINTA

Monikulttuurisuus tuo musiikkiterapiaan monenlaisia erityispiirteitä ja pohdittavia asioita – kielikysymyksiä, haasteita, monenlaisia (hankaliakin) tunteita, kulttuuriseen kompetenssiin liittyviä asioita sekä terapian rakenteisiin liittyviä kysymyksiä. Nämä teemat eivät ehkä ole täysin vieraita muissakaan terapiatilanteissa, mutta monikulttuurisessa kontekstissa ne painottuvat selkeästi enemmän kuin muulloin. Luvussa neljä käytiin läpi tätä tutkimusta varten haastateltujen kolmen musiikkiterapeutin esille tuomia kokemuksia terapiatyöstä eri kulttuuritaustoista tulevien asiakkaiden kanssa. Niiden pohjalta voidaan todeta, että osa kulttuurien kohtaamisen synnyttämistä kysymyksistä ja pohdinnoista liittyy arkiseen työn tekemiseen ja osa taas esimerkiksi arvoihin ja asenteisiin.

Monikulttuurisuuteen liittyen saatetaan ajatella, että ammattilaisella pitäisi olla hallussaan erityisiä käytännön taitoja ryhtyessään työskentelemään eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa. Tämän tutkielman haastattelujen perusteella erityistaitojen sijaan olennaisimpina asioina esille nousevat kuitenkin avoin mieli, kunnioitus, kiinnostus ja herkkyyys, jotka ovat saman suuntaisia esimerkiksi Belgraven ja Kimin (2021) ajatusten kanssa. Näiden rinnalla osallistujat puhuivat myös esimerkiksi oman taustan ja asenteiden tiedostamisesta, mikä on todettu työn kannalta tärkeäksi aiemmissakin tutkimuksissa (esim. Hadley & Norris, 2016; Wheeler & Baker, 2010).

Vaikka tämä tutkimus käsittelee musiikkiterapiaa, puhuttiin musiikista haastatteluissa lopulta suhteellisen vähän. Tämä voi liittyä esimerkiksi siihen, että musiikkiterapeuttien koulutuksessa musiikin käyttöä terapian välineenä käsitellään ja harjoitellaan melko laajasti eli tarvittava musiikillinen ammattitaito on olemassa, vaikkakin ehkä hyvin länsimaisesti värittyneenä (vertaa esim. Hadley, 2013, s. 8). Sen sijaan muun muassa kielestä ja kommunikaatiosta sekä terapeuttien valitsemista kieleen liittyvistä toimintatavoista keskusteltiin haastatteluissa enemmän. Kielivalintojen suhteen jokainen tutkimukseen osallistunut terapeutti oli valinnut omanlaisen, itselleen sopivan toimintatavan.

Monikielisellä asiakkaalla eri ympäristöihin voi liittyä eri kieli – esimerkiksi koulussa tai päiväkodissa käytettävä kieli voi olla eri kuin kieli, jolla asiakas ilmaisee tunteitaan. Kielivalinnat herättävätkin paljon kysymyksiä: Mikä on terapeutin rooli tai vastuu kielivalinnoissa – mitä kieltä vahvistetaan? Aikuisasiakas tai nuori voi tehdä valinnan itse, mutta miten toimitaan pienten lasten kanssa? Keskustellaanko asiasta yhdessä asiakkaan, vanhempien tai koulun/päiväkodin kanssa? Näiden kysymysten pohdinta on tärkeää, sillä kielellä on merkittävä rooli esimerkiksi erilaisten identiteettien rakentajana ja ylläpitäjänä (ks. esim. Hall, 1999, s. 19; Al-Mahroos, 2022, s. 9). Lähtökohtaisesti voidaan kai sanoa, että mikä tahansa ratkaisu on mahdollinen, kunhan se on mietitty ja tietoinen valinta. Toisaalta voidaan kysyä, olisiko kuitenkin tarpeen käydä jonkinlaista laajempaa yhteistä keskustelua aiheen tiimoilta, sillä se voisi tukea terapeuttien omaa yksilöllistä pohdintaa.

Koska tutkimukseen osallistuneet musiikkiterapeutit tekevät ison osan työstään lasten ja nuorten kanssa, painottuu tutkimusaineistossa vahvasti yhteistyö perheiden kanssa. Tämä on yksi niistä osa-alueista, joissa terapeutin sensitiivinen työote on erityisen tärkeässä roolissa, sillä – kuten esimerkiksi Bornman & Launonen (2016, s. 248) ovat tuoneet esille – eri kulttuurikonteksteissa näkemykset perheestä ja kasvatukseen liittyvistä kysymyksistä voivat vaihdella suuresti. Kuten haastatteluissa kävi ilmi, perheisiin liittyviä terapiaan vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi lapsen rooli perheessä tai perheen sisäinen valtdynamiikka. Tämä synnyttää myös eettisiä pohdintoja esimerkiksi tasa-arvokysymyksiin liittyen: Missä asioissa ja minkä verran terapeutti voi tulla vastaan ja joustaa omissa näkemyksissään ja mitkä ovat ehkä sellaisia asioita, joissa ei voi antaa periksi? Suomen musiikkiterapiayhdistyksen ammattieettisen ohjeistuksen mukaan ”musiikkiterapeutti kunnioittaa työssään ihmisyyttä ja puolustaa tasa-arvoa” (SMTY, 2007). Arkisessa työssä voidaan kuitenkin joutua miettimään, onko (tai miten olisi) mahdollista vaikuttaa esimerkiksi asiakasperheessä esille tulevaan sukupuolten väliseen epätasa-arvoon vai onko kyseessä ehkä yksilön oi-

keus ilmaista omaa kulttuuriaan. Yksinkertaista ja selkeää vastausta tähän kysymykseen ei löytyne. Herkkyys on tarpeen kaikenlaisia asiakkaita ja perheitä kohdatessa, mutta monikulttuurisuus tuo siihen oman erityisen lisänsä.

Haastatteluissa esiin tulleita terapian rakenteisiin – tässä tapauksessa lähinnä Kelaan ja sairaanhoitopiireihin – liittyviä kysymyksiä on mahdollista tulkita monella tavalla. Voidaan miettiä, onko esimerkiksi terapiaprosessien myöntämiseen liittyvissä asioissa kyse lähettävistä ja maksavista tahoista ja niiden toimintatavoista yleisellä tasolla vai ehkä kyseisten organisaatioiden yksittäisistä työntekijöistä ja heidän asenteistaan. Toisaalta sellaiset kommentit kuten ”huolitko maahanmuuttajan” kertovat myös terapeuteista ja siitä, etteivät kaikki terapeutit koe eri kulttuuritaustasta tulevan henkilön kanssa työskentelyä itselleen luontevaksi ja siksi eivät ehkä ota heitä asiakkaikseen, kuten haastatteluissa tuli esille. Kieltäytymiseen voi olla monenlaisia syitä. Asia voidaan nähdä esimerkiksi omien rajojen vetämisenä ja suojautumisena vaikkapa tavallista suuremmalta työmäärältä. Kaihlasan ja kollegoidensa (2019, s. 376) mukaan säännöllinen eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa työskentely lisää motivaatiota monikulttuuriseen työhön, joten jos tällaisia kontakteja ei ole ollut tai on ollut vain vähän, voi kynnys suunnan muuttamiseen nousta korkeaksi.

Eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa työskentelyyn ja terapeutin päätökseen siitä, ottaako asiakkaakseen eritaustaisen henkilön, liittyy kiinteästi myös kielikysymykset ja terapeuttien ajatukset omasta kielitaidostaan. Haastatellut musiikkiterapeutit kokivat vieraalla kielellä työskentelyn jossain määrin haastavana tai omaa toimintaa rajoittavana tekijänä. Samansuuntaisia ajatuksia on tullut esiin aiemmassa tutkimuksessakin (ks. Gulina & Dobrolioubova, 2018, s. 11–12). On kuitenkin tärkeää huomata, että kielihaasteet eivät estäneet tutkimukseen osallistujia ryhtymästä monikulttuuriseen prosessiin.

Monikulttuurisuuteen ja eri kulttuuritaustoista tulevien asiakkaiden kohtaamiseen on olemassa monenlaisia koulutuksia, joita tarjoaa esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (mm. Monikulttuurisuus asiakastyössä -verkko-koulu ja pakolaisten mielenterveyden tukemiseen keskittyvä PALOMA-koulu-

tus). Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kouluttautuminen on yksittäisten terapeuttien oman kiinnostuksen ja aktiivisuuden varassa, eikä monikulttuurisuuden teemoja tuoda esille esimerkiksi musiikkiterapeuttien koulutuksessa. Kulttuurien moninaisuuden lisääntymisen myötä yhä useampi terapeutti todennäköisesti kuitenkin löytää itsensä monikulttuurisuuteen liittyvien kysymysten ääreltä työssään. Kokemusten jakaminen muiden kanssa voisi olla avuksi näiden tilanteiden käsittelyyn.

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu monikulttuurisuutta musiikkiterapian kontekstissa kolmen musiikkiterapeutin kokemuksiin pohjautuen. Kuten on käynyt ilmi, haastateltavien ajatukset ja lähestymistavat ovat olleet toisinaan hyvin erilaisia, eikä tämän työn pohjalta voida tehdä yleistyksiä eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa työskentelystä. Jatkona tälle työlle aihetta voitaisiin tutkia käyttämällä suurempaa haastateltavien määrää, jotta tuloksiin saataisiin yleistettävyyttä. Tutkimuksen olisi voinut toteuttaa myös esimerkiksi kyselytutkimuksena, mutta haastattelu mahdollisti tarkentavien kysymysten esittämisen haastattelutilanteessa. Käsillä oleva työ käsittelee vain kielen ja etnisyyden näkökulmia, mutta monikulttuurisuuteen liittyvää tutkimusta voitaisiin laajentaa myös muihin kulttuurin osa-alueisiin.

Tämän työn tarkoituksena on monikulttuurisuuteen liittyvän keskustelun herättäminen erityisesti musiikkiterapiaan liittyen. Vaikka kulttuurien kohtaaminen tuo terapiatyöhön haasteitakin, on se samalla myös mahdollisuus uuden oppimiseen ja työtä rikastuttava asia. Yksi haastateltava tiivisti tämän kokemuksen seuraavasti: ”Mä oon iloinen, että oon päässyt tähän mukaan.”

LÄHTEET

- Alanne, S. (2010). *Music Psychotherapy with Refugee Survivors of Torture. Interpretations of Three Clinical Case Studies* [Väitöskirja, Sibelius-Akatemia].
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5531-88-6>
- Al-Mahroos, Z. & Di Braccio, M. (2022). Language as Power in the Therapy Room: A Study of Bilingual (Arabic-English) Therapists' Experiences. *Counselling and Psychotherapy Research* 00, 1-13.
<https://doi.org/10.1002/capr.12608>
- AMTA (2013). American Music Therapy Association.
<https://www.musictherapy.org/about/ethics/> (Luettu: 12.12.2022.)
- Belgrave, M. & Kim, S.-A. (2021). *Music Therapy in a Multicultural Context. A Handbook for Music Therapy Students and Professionals*. Jessica Kingsley Publishers.
- Benjamin, S. (2014). Kulttuuri-identiteetti – Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Teoksessa M. Laine (toim.), *Kulttuuri-identiteetti & kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena* (s. 56–105). Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 8.
https://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/monikulttuurisuus_kansio/Kulttuuri-identiteetti_ja_kasvatus.pdf
- Bornman, J. & Launonen, K. (2006). Monikulttuurinen kompetenssi ja sen vaikutukset puheterapiatyöhön. *Puhe ja kieli*, 25(4), 243–255.
- Bradt, J. (1997). Ethical Issues in Multicultural Counseling: Implications for the Field of Music Therapy. *The Arts in Psychotherapy*, 24(2), 137–143.
- Burr, V. (2015). Social Constructionism. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (toinen painos, s. 222–227), osa 22.
<http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.24049-X>
- Castaneda, A. E., Mäki-Opas, J., Jokela, S., Kivi, N., Lähteenmäki, M., Miettinen, T., Nieminen, S., Santalahti, P. & PALOMA-asiantuntijaryhmä (2018). *Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. PALOMA-käsikirja*.

Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-100-3>

Eklöf, N. (2018). *Somali Asylum Seekers and Refugees in Finnish Health Care – Focus on Privacy and the Use of Interpreters* [Väitöskirja, Turun yliopisto].

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7213-5>

Fitzpatrick, F. (2020). *Understanding Intercultural Interaction. An Analysis of Key Concepts*. Emerald Publishing.

Gulina, M. & Dobrolioubova, V. (2018). One Language and Two Mother Tongues in the Consulting Room: Dilemmas of a Bilingual Psychotherapist. *British Journal of Psychotherapy*, 34(1), 3–24.

<https://doi.org/10.1111/bjp.12350>

Hadar, T. (2022). “What Sound Does a Cat Make in Cantonese?”: Advocating for Lingual Plurality in Music Therapy Settings. *Voices* 22(3).

<https://doi.org/10.15845/voices.v22i3.3483>

Hadley, S. (2013). Introduction: Let’s Talk About Race. Teoksessa S. Hadley (toim.), *Experiencing Race as a Music Therapists: Personal Narratives* (s. 3–16). Barcelona Publishers.

Hadley, S. & Norris, M. S. (2016). Musical Multicultural Competency in Music Therapy: The First Step. *Music Therapy Perspectives*, 34(2), 129–137.

<https://doi.org/10.1093/mtp/miv045>

Hall, S. (1999). *Identiteetti*. Suomentanut ja toimittanut Lehtonen, M. & Herkman, J. Vastapaino.

Helkama, K., Myllyniemi, R., Liebkind, K., Ruusuvuori, J., Lönnqvist, J.-E., Hankonen, N., Renvik, T. A., Jasinskaja-Lahti, I. & Lipponen, J. (2020). *Johdatus sosiaalipsykologiaan* (11.–12. painos). Edita.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.

Kaihlanen, A.-M., Hietapakka, L., Aalto, A.-M., Lehtoaro, S. & Heponiemi, T. (2019). Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kulttuurinen kompetenssi ja siihen yhteydessä olevat tekijät. *Yhteiskuntapolitiikka* 84(4), 369–379.

- Kim, S.-A & Elefant, C. (2016). Multicultural Considerations in Music Therapy Research. Teoksessa B. L. Wheeler & K. M. Murphy (toim.) *An Introduction to Music Therapy Research* (kolmas painos, s. 55–64). Barcelona Publishers.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys* (kolmas painos). Vastapaino.
- Maahanmuuttovirasto (2022). Maahanmuuton vuosikatsaus 2022. Tiedotustilaisuus medialle 26.1.2022. Ylijohtaja Jari Kähkönen ja apulaispäällikkö Elina Immonen.
<https://migri.fi/documents/5202425/107246907/Tiedotustilaisuus+esitys+26.1.2022.pdf/4ce6d05d-c156-7cb8-ae72-38f3fc8fe753/Tiedotustilaisuus+esitys+26.1.2022.pdf?t=1643182553302>
 (Luettu: 26.9.2023.)
- Mahoney, E. R. (2015). Multicultural Music Therapy: An Exploration. *Voices* 15(2). (Ei sivunumeroita.)
- Mylläri, A.-R., Solin, P., Tsavro, E., Mäkiranta, S., Haavikko, A., Holm, H., Aho, M., Hossaini, A. & Mäki-Opas, J. (2021). Mielenterveystulkkaus eroaa perinteisestä tulkkauksesta. *Tutkimuksesta tiiviisti* 20/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. (Ei sivunumeroita.)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-651-0>
- Olsen, K. (2017). *Multicultural Music Therapy: Developing Cultural Competency for Students and Young Professionals* [Maisterin tutkielma, Arizona State University]. <https://keep.lib.asu.edu/items/155298>
- Oscarsson, S. (2016). To Recreate Hope and Dignity. Music Therapy with Refugee Children with Pervasive Refusal Syndrome. Teoksessa S. L. Jacobsen & G. Thompson (toim.), *Music Therapy with Families: Therapeutic Approaches and Theoretical Perspectives* (s. 247–268). Jessica Kingsley Publishers.
- Ravattinen, J. (1999). "Ne ovat kappaleita, jotka ovat erittäin lähellä sieluni rakennetta." *Havaintoja venäläisten maahanmuuttajien käsityksistä merkityksellisestä musiikista ja kulttuurin vaikutus musiikkiterapiaan* [Pro gradu, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-1999805485>

- Ridley, C. R., Sahu, A., Console, K., Surya, S., Tran, V., Xie, S. & Yin, C. (2021). The Process Model of Multicultural Counseling Competence. *The Counseling Psychologist*, 49(4), 534–567.
<https://doi.org/10.1177/0011000021992339>
- Rosenblum, S. (2011). *The Role of Language in Therapy: How Bilingual/Multilingual Therapists Experience Their Work with Bilingual/Multilingual Clients* [Maisterin tutkielma, Smith College].
<https://scholarworks.smith.edu/theses/1013/>
- Sainola-Rodriguez, K. (2009). *Transnationaalinen osaaminen. Uusi terveydenhuoltohenkilöstön osaamisvaatimus* [Väitöskirja, Kuopion yliopisto].
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-27-1302-8>
- Smith, J. (2016). *Exploring the Practical Framework of a Multicultural Music Therapy Group for Children with Behavioral and Emotional Needs in an After-School Setting* [Pro gradu, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201606303421>
- SMTY (2007). Musiikkiterapeutin ammattieettiset ohjeet. Suomen Musiikkiterapiayhdistys ry. https://www.musiikkiterapia.fi/wp-content/uploads/2023/02/Musiikkiterapeutin_ammattieettiset_ohjeet.pdf (Luettu: 9.9.2023.)
- Stige, B. (2013). Culture-centered music therapy. Teoksessa K. Kirkland (toim.), *International Dictionary of Music Therapy* (s. 33–34). Routledge.
- THL (2021). Kulttuurisensitiivinen työote. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote> (Luettu: 15.8.2023.)
- Tilastokeskus (ei vuosilukua). Maahanmuuttajat väestössä. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html> (Luettu: 26.9.2023.)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Verkkokoulu. *Monikulttuurisuus asiakastyössä*, osa 2: Erilaisia asiakasryhmiä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/verkkokoulut> (Luettu: 29.9.2023.)

Wheeler, B. L. & Baker, F. A. (2010). Influences of Music Therapists' Worldviews on Work in Different Countries. *The Arts in Psychotherapy* 37, 215–227. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2010.04.006>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko.

Yleisesti työurasta ja opinnoista

- Kuinka pitkään tehnyt töitä?
- Asiakasryhmät, joiden kanssa työskentelee?
- Millaiset opinnot? Onko jotain monikulttuurisuuteen liittyvää?
- Työ eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa: onko tietoisesti hakeutunut vai niin vain käynyt? Mitä ja minkä verran?

Terapeutin näkökulma – työ eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa. – Minkälaista on /yleisesti ensin?

- Miten aloitat työskentelyn sellaisen asiakkaan kanssa, jolla erilainen kulttuurinen tausta kuin itsellä? Onko jotain erityistä erilaista.
- *Musiikillinen näkökulma* – onko eroa?
 - Asiakkaan ”oma” musiikki vs. mikä tahansa musiikki. Vaikuttaako asiakkaan tausta musiikki- / soitinvalintoihin?
- *Kieli:*
 - Terapeutin työkieli / -kielet?
 - Onko asiakkaita, joiden kanssa ei ole yhteistä kieltä? Miten toimit, jos ei ole? Käytätkö tulkkia?
 - Eri äidinkieli asiakkaan kanssa / ei toimi omalla äidinkielellä – miten vaikuttaa työhön?
- Miten monikulttuurisuus mahdollisesti (eri kulttuurit ym) haastaa pohtimaan omaa ajatusmaailmaa / työtapoja / asenteita / kulttuurista tai etnistä identiteettiä? Oletko pohtinut omaa kulttuurista / etnistä identiteettiä, ja mistä se rakentuu?

Asiakkaiden näkökulma – suhtautuminen terapiaan/terapeuttiin

- Mitä kautta nämä asiakkaat yleensä tulevat terapiaan?
- Valta-asema, valtakulttuuri vs. vähemmistökulttuuri, rasismi, asenteet eri sukupuoliin / vammaisuuteen / mielenterveyden haasteisiin jne.

Mitä nousee mieleen, jos vertaa työskentelyä sellaisen asiakkaan kanssa, jolla suunnilleen samanlainen kulttuurinen tausta kuin itsellä vs. asiakas, joka tulee erilaisesta kulttuuriympäristöstä?

- Yhteneväisyyksiä? Eroja? Onko merkitystä?

- Onko jotain erityiskysymyksiä?
- Tarvitaanko jotain erityistaitoja / koulutusta monikulttuurisuuden kohtaamiseen?

Mitä muuta haluaisit vielä kertoa aiheeseen liittyen?